

Co Alenka našla za zrcadlem aneb Etnologové v útočišti selského rozumu Díl II. Hospodařit s rozumem

Při další zastávce věnované vztahu selského rozumu a dnešních sedláků jsme navštívili čtyři hospodářství – dvě farmy s rostlinnou a živočišnou produkcí a dvě vinařství. Tématem setkání tentokrát byla zejména ekonomika provozu. Ne že by o peníze vždy šlo až na prvním místě. Naopak, mnoho sedláků ukazuje, že jsou i jiné, důležitější a trvalejší hodnoty. Ale bez peněz to taky úplně nejde. Cest, jak přežít v dnešní silné konkurenci globálních firem i velkých domácích agropodniků, neprostupné džungli byrokratických nařízení a rychle se měnícím klimatu, je nicméně mnoho. Každý hospodář volí tu svou s ohledem na vlastní životní situaci, zkušenosti a možnosti. A selský rozum rozhodně nestojí mlčky stranou.

Pojďte!

„Dobrý den, já jsem Jožka Švásta, vstupte do mého vinařského království!“ vítá nás Josef Švásta, vinař z jihomoravských Velkých Pavlovic. Procházíme vraty jeho rodného domu až na dvůr, kde pan Švásta zrovna opravuje plečky – „... aby zas mohly z jara dobře sloužit.“ Čestné místo na dvoře zaujímá opečovaná „třícitka“, tedy Zetor 30, který se ihned stává výstižným příkladem vinařova přístupu k ekonomice jeho hospodářství. „Já mám tu svoji třícitku, kterou jsem si pospravoval a od roku dva tisíce prostě jezdí, bez investic a bez nákladných oprav. Myslím, že už by mi mohla vydržet... až do truhly,“ říká pan Švásta s humorem. Pečuje o věci, které mu už v životě dobře posloužily, je na ně spolehnutí a ještě se to ve finále ekonomicky vyplatí.

Ačkoliv se dnes již třiašedesátiletý Josef Švásta začal věnovat vinařství na plný úvazek teprve jako čtyřicátník, k vinohradu má úzký vztah již od dětství: „Dalo by se říct, že jsem se ve vinohradě narodil, takže to šlo tak nějak ráz naráz.“ K rodinnému základu přikoupil nějaké vinohrady, další si pronajal, rozšířil sklep a nakoupil základní strojové vybavení: „Co člověk vydělá, tak do toho zase vrazil, zůstalo mu jen na přežití a trvalo tak patnáct let minimálně, než to člověk posunul do stádia, kdy už byl zajištěný.“

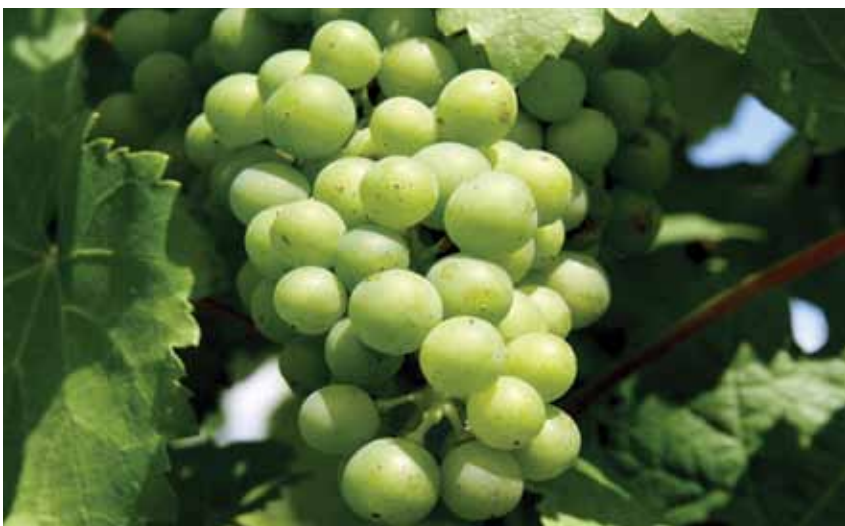
O nějaké pozemky časem sice zase přišel a dnes hospodaří na 2,5 ha, pro uživení to ale stačí: „Člověk nemusí zaměstnávat lidi, aby si na sebe vydělal. Když je úroda, dá se třeba něco přikoupit nebo obnovit. A když holt třeba pomrzne nebo není úroda, tak se člověk, když je sám, daleko jednodušeji uskromní, než když někomu musí dát čtrnáctého výplatu.“ Pan Švásta preferuje cestu minimalizace vstupních nákladů a zdůrazňuje jednoduchost, soběstačnost a nezávislost. „Já jsem dost konzervativní jedinec a dělám vína vlastně tak nějak po staru. Mám klasické přesování, víno kvasí v kádích a zraje v dřevěných sudech.“ Tradiční postup je ekonomicky nenáročný a technologicky jednoduchý.

VINAŘSTVÍ JOSEF ŠVÁSTA

Malé vinařství v obci Velké Pavlovice s dvacetiletou tradicí. Je zaměřené na tradiční výrobu moravského vína. Veškerý prodej je ze dvora místním a stálým zákazníkům.

▲ Josef Švásta je příkladem zemědělce, který efektivně hospodaří na malé výměře.

▲ Suchá léta posledních let pana Švástu netrápí, jeho vinohradům to spíše svědčí. Hluboko kořenící hlavy jsou vůči suchu odolné a vínu dávají jedinečnou chuť.

Při práci ve vinohradě má hodně času k přemýšlení o současném světě, přičemž často propojuje úvahy o globálních problémech s místním životaběhem. Pozastavuje se nad všudypřítomným plýtváním a přeregulovaností a vzpomíná na časy, kdy si lidé na vesnici vzájemně důvěřovali a pomáhali, odpadů bylo poskromnu a stroje něco vydržely: „Přirozeně to fungovalo. Vrata se nezamykala, byla vždy otevřená. Nejednou došel soused, zaklepal na okno a ptá se: ‚Nemáš vejca? Děláš řízky a nemám.‘ Nebo si třeba půjčil káru a tak.

Dneska je každý zabedněný na tři zámky. Nějak se nám vytratila důvěra.“

Suchá léta posledních let ho netrápí, jeho vinohradům to spíše svědčí. Hluboko kořenící hlavy jsou vůči suchu odolné a vínu dávají jedinečnou chuť. A selský rozum? Trefně ho ukazuje na příkladu vinařské legislativy: „Vinařský zákon Evropské unie má údajně sedm tisíc stran, tak jsem si říkal, že bych si chtěl jednou přečíst, co tam ti kluci napsali, jak bych měl správně na vinici hospodařit, protože to tedy už opravdu musí být vychytané.“

Josef Švásta je příkladem zemědělce, který efektivně hospodaří na malé výměře. Neviděl důvod pro investice do moderní techniky, když stará sloužila stejně dobře a její provoz byl navíc výrazně levnější. Nemá ambice rozšiřovat podnikání, hospodaří tak, aby se uživil. A to se mu daří, více v duchu skromnosti nepotřebuje. Dodává ale, že v dnešní době může být pro mladé začínající vinaře vhodnější cestou využít dotace a investovat do moderních technologií, aby udrželi krok s vývojem oboru.

VINAŘSTVÍ VÁLKA

Rodinné vinařství nabízející jak výborná vína, tak možnost degustací, svateb a dalších společenských akcí ve vinném sklepě. Rodina pečuje také o ovocné sady a organizuje řadu kulturních akcí v obci.
Web: <https://vinarstvivalka.cz/>

Mít to v krvi

Naše další zastávka nás přivádí k Válkovým, dvougenerační vinařské rodině z Noslavi vzdálené sotva 20 km z Velkých Pavlovic. Vedle řady vinařských ocenění získali rovněž titul Farma roku 2023, zlatou medaili v programu ASZ ČR Pestrá krajina a zároveň uspěli v roce 2023 coby Vinařství roku v kategorii malých vinařství. Potkáváme se u nich doma, kde mají také velký sklep a dvůr pro zákazníky a společenské příležitosti. K manželům Karlovi a Miladě Válkovým se posléze přidává i jejich syn Vojtěch, který rodinné vinařství postupně přebírá. Rodina hospodaří na 15 ha, z nichž dvě třetiny tvoří vinice, zbytek jsou orná půda a sady. Karel Válka k tomu říká: „V době, kdy tady všichni prodávali pole a jezdili za získané peníze do Jugoslávie, tak my jsme do Jugoslávie nejezdili a kupovali jsme ty pole. A teď každý říká: ‚Ježíšmarjá, ty seš boháč, ty se máš.‘ Ale oni ty peníze a ty pole taky měli. Samozřejmě to bylo nějakých 10 let dřiny, 90. léta to smáznete, to ani nevím, který rok byl který, ale tak to je.“

Stejně jako pan Švásta nezačínali úplně na zelené louce. Manželé Váلكovi pocházejí ze selských rodů a před rokem 1989 pracovali v zemědělském družstvu: „U nás je ten selský základ. Ten tam bez pochyby je, protože proč byli sedláci sedláky tolik desetiletí a staletí, že? Měli něco v krvi, co je samozřejmě výchovou. Nepovolit a jdu za tím! A proto se sedláci komunistům tak těžce lámali.“

Paradoxně největší boj je však čekal až po pádu režimu, kdy se pokoušeli získat zpět pozemky od bývalého družstva přeměněného na akciovku. Dodnes na vydání některých pozemků, které před mnoha lety odkoupili, čekají. Nadělalo to mnoho zlé krve, ale jak říká Karel Válka – „Když jste na dědině, musíte vyjít se všemi, i s těmi starými komouši.“ Pomalu, ale nakonec úspěšně otupili hrany obnovou tradičních slavností a organizací kulturních akcí, a získali si tak uznání obce. Na budování firmy se oba manželé podíleli rovným dílem, zpočátku při zaměstnání, později na plný úvazek. Zatímco Karel raději tráví čas ve vinohradu, paní Milada má naopak na starost výrobu a prodej vína. Nově je nyní doplňuje syn Vojtěch, který postupně přebírá otěže vinařství a vtiskává mu nový směr.

▲ Rodina Váلكových se svými zaměstnanci nad svými vinohrady.

▲ Harmonická krajina udržovaná rodinou Váلكových.

Půda je základ zemědělského hospodaření a také největší bariérou pro vstup do podnikání, jak výstižně komentuje Vojtěch: „Když si budete chtít otevřít jakýkoliv zemědělský podnik, tak máte dvě možnosti: mít obrovský kapitál počítaje na desítky, stovky miliónů, aby se to vůbec nastartovalo a rozjelo řádově během let, anebo tomu musíte dát třeba třicet let tvrdé práce. Takže buďto třicet milionů nebo třicet let.“

Těch třicet let tomu dali jeho rodiče a on nyní přemýšlí, kam vinařství posunout. Zatímco rodiče se nechtěli kvůli rozjezdu firmy zadlužit a vše postupně vybudovali z výplat ze zaměstnání a prvních výnosů z podnikání, syn naopak prosazuje využití cizího kapitálu. Sřetává se zde tedy selská opatrnost s dynamičtějším podnikatelským duchem. Od produkce kvalitního vína, které samozřejmě zůstává základem, Vojtěch Válka nabídku postupně posouvá k vinařským zážitkům – ochutnávkám, svatbám, společenským akcím a dalším. Nechce pouze dělat eurovíno jako mnoho vinařů kolem, tedy víno technicky kvalitní, ale ničím nevybočující. Chce prodávat víno s duší a příběhem, víno, které si lidé budou cenit kvůli jeho místnímu původu: „Když budete podnikat, tak váš produkt má dva základní směry. Buďto budete zákazníkovi nabízet extrémní hodnotu, nebo bezkonkurenční cenu. Bezkonkurenční cenu na víno ale nikdy nebudu mít a nikdy v České republice ji nikdo nebude mít. Když to dám do kontextu světa, mám velmi snadný přístup k extrémně levné a v zásadě docela slušné surovině z Itálie, z Moldávie či z Maďarska. A teď se nebudu jenom o tom, že dovezu hrozny a zpracuju je, ale mohu dovést i víno, které má velmi slušnou kvalitu a ta láhev tady na regálu bude stát 80 korun, 100 korun. Je proto třeba nabídnout příběh. Hodně lidí chce víno z Moravy, protože v tom vidí nějakou hodnotu.“ Opět se tak setkáváme s proplétáním globálních a lokálních ekonomických podmínek. Jednou z cest vdechujících vínu jedinečnost a onen vlastní příběh s duší jsou akvarelové viněty vlastnoručně malované Karlem Válkou, který chtěl být původně umělec. Jde zároveň o ukázkou využití vlastních dovedností, talentu pro vytváření svébytné identity značky rodinného vinařství.

Rostoucí teploty nevnímají Váلكovi podobně jako pan Švásta jako problém, spíše příležitost, neboť podmínky pro pěstování vína na Moravě se budou na rozdíl od jižní Evropy spíše zlepšovat. Jako výzvu však vnímají zadržení vody v půdě a volbu, resp. obnovu vhodných odrůd. Staré selské zkušenosti tak přicházejí vhod: „Když se dává vápno do půdy, tak vápno obohacuje otce a ochuzuje syna.“

▲ Společenské akce představují příklad rozšiřování nabídky služeb vinařství.

▲ „Je třeba nabídnout příběh. Hodně lidí chce víno z Moravy, protože v tom vidí nějakou hodnotu,“ říká Vojtěch Válka.

Otec má velkou úrodu, ale co ten syn. To je krátkodobý efekt. Nebo když se třeba okopává, tak se říká: Motykou, když okope, to je jako když pohnojí. Proč? Samozřejmě zachrání se vláha, zničí se plevel, ale v půdě taky dochází k mineralizaci dusíku. Kdo tyto věci nevnímá, nemůže dělat v zemědělství.“ To je, podle Milady Váلكové, selský rozum: „Takovéto jsou možnosti, tohoto jsem schopná a toto už je nad mé síly, tak to prostě nebudu dělat.“

Kdyby byl Josef tak chytřej, jak je Václav, čoveče, to by se hospodařilo!

„Tak tady to je naše. Bývalo to takové staré hospodářství. Tyto lípy sázel bratr mého dědy: Devatenáctsetpatnáct, Pamatuj si to! Devatenáctsetpatnáct. Pětisté výročí upálení mistra Jana Husa,“ vítá nás na svém hospodářství Josef Král, sedlák z Vysokého u Žďáru nad Sázavou. V jedné větě tak shrnuje rodinnou selskou tradici, víru i vztah ke své rodné obci. A s úsměvem doplňuje: „Když tady zapustíš kořeny, tak u toho musíš do smrti vytrvat. Co ti zbude, že? Starý strom už taky nepřesadíš. My to vydržíme.“

Na chvíli se k nám v jeho rodném domě připojuje také jeho manželka Jarmila, nabízí nám bylinkový čaj a buchtu a společně nám vyprávějí o budování svého hospodářství. Oba jsou ze selských rodů a vztah k půdě, zvířatům a práci v sobě mají hluboko zakořeněny již od dětství. „Přišel jsi ze školy a už jsi mazal... s koněm támhle, nahrabovat, vláčit, poklízet do chlíva nebo pást krávy,“ směje se pan Král, kterému je dnes již 75 let. Od mládí měl jasno, že chce pracovat v zemědělství: „Do průmyslu jsem nešel, Kolbenka by mě zabila, stát tam celý den u stroje...“ Začátky vlastního hospodaření po sametové revoluci samozřejmě nebyly jednoduché: „Těžké to bylo, protože jsi neměl prakticky nic. Dali ti jeden rozbitý traktor, jedny brány, a co chceš dělat? Dostali jsme v restituci sedm krav, ty nejhorší mrchy z kravína, které cvrkaly tři a půl tisíce litrů. Tak jsme předělali chlíva a začali jsme dělat mléko.“ Výhodou bylo, že se jim v restitucích vrátilo 28 ha, takže měli na čem hospodařit. Postupně začali navyšovat stavy, modernizovat zázemí a zlepšovat doживost. Nabízeli také prodej mléka ze dvora, čehož hojně využívali nejen místní ale také obyvatelé z blízkého Žďáru. S pronajatými pozemky dnes hospodaří na 60 ha. Pro jednu rodinu je to tak akorát: „My jsme rodinná farma, takže nám to k živobytí stačí a na co se víc honit? Shánět hektary navíc a lítat po nocích jak blázen, no na co?“

Chov dojného červenostrakatého skotu ale před čtyřmi lety ukončili s ohledem na extrémně nízké výkupní ceny mléka, byrokracii a logistiku: „Už to bylo neudržitelné, protože firmy, co vykupovaly mléko, si s vámi dělaly, co chtěly.“

A její manžel k tomu dodává: „Racionální uvažování a pracovitost.“

Na rozdíl od pana Švásty mají manželé Váلكovi pokračovatele v osobě svého syna. Vinařství tak musí uživit více lidí a syn Vojtěch proto vnáší, inspirován současnými trendy, do ekonomiky provozu nový rozměr. Diverzifikuje nabídku produktů, aniž by to zvyšovalo nároky na výměru obhospodařované zemědělské půdy či pracovní sílu.

Vinařství zůstává rodinným podnikem, zároveň ale zvyšuje příjmy a obsazuje nové niky na trhu. Zatímco výrobní technologie zůstává víceméně stejná, inovace probíhají zejména v oblasti nabídky produktů a služeb v rámci adaptace na současné trendy podnikání, kdy jedním z klíčů úspěšného a ziskového fungování je získání pozornosti zákazníků. Těm se snaží jít nabídkou autentických prožitků a zážitků naproti.

FARMA RODINY KRÁLŮ

Rodina Králů hospodaří na 60 ha v obci Vysoké na Vysočině. Základem hospodaření je chov masného skotu s doplňkovou rostlinnou produkcí na prodej. Nemají zaměstnance ani webové stránky. Hospodaří s výhledem na Santiniho barokní skvost – kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře.

▲ Pohled na náves s kapličkou před hospodářstvím rodiny Králů.

▲ Josefa Krále jsme navštívili v zimě, kdy jeho hospodářství zasypal sněh.

Dojilo se pět set, sedm set litrů a nikdo ti sem nechtěl zajižďet. Třeba o půl druhé v noci jsem musel otevřít vrata, v zimě si vyházet cestu, celou noc jsem nespál. Potom to dopadlo dobře, odjel a o půl třetí byl pryč. A o čtvrté jsi šel znovu do chléva. Co z toho života bylo? Nic.“ Dnes mají šedesátihlavé stádo masného skotu a veškeré krmivo si pěstují sami. Přebytky prodávají jiným chovatelům z okolí. Ačkoliv si uvědomují výhodnost finalizace produkce, o vlastní bourárně masa po zkušenostech s častými kontrolami při produkci a prodeji mléka ale neuvažují: „*Já už nic nebudu zařizovat, protože zkušenost s mlékem stačila. To bylo pořád něco, veterináři chodili na kontrolu, vodu odebírat, vzorky, hygiena... Takhle to máš nejlepší, pustíš sám v létě dobytek ven a večer to zavřeš a máš svatý klid.“*

Žijeme v symbióze

- jsme součástí venkova

Třicátkou jsme dnešní povídání začali a třicátkou ho i skončíme. Tu má totiž ve znaku Farma Klíč v obci Božice na Znojemsku. Provozují ji manželé Marek a Lenka Klíčovi na 500 ha, z toho 200 vlastních. Na první pohled je zde vše jinak než u předchozích návštěv. Nejsme v rodném domě, resp. na statku, ale v jedné z rekonstruovaných, moderně vybavených budov bývalého zemědělského družstva, které v 90. letech koupil otec pana Klíče. Jak ale říká paní Klíčová: „*Žijeme v symbióze s přírodou.*“

Božice byly po válce dosídlené, takže „*staletou historií*“ tady rodina nemá, ale přesto po revoluci získali nějaké pozemky zpět, další dokoupili a vzali do nájmu a postupně vybudovali prosperující rodinné hospodářství. Pan Klíč starší je dnes již v důchodu a o každodenní chod se stará syn Marek a jeho manželka Lenka. Vedle rostlinné produkce provozují také mlékárnu s výrobou sýrů a jogurtů. Jejich specialitou je produkce mléka typu A2 neobsahující protein beta kasein, který může u některých lidí způsobovat trávicí potíže. „*Zjistili jsme, že naše červenostrakaté krávy mají tento speciální gen ve vysokém zastoupení. Mnoho lidí má problémy s trávením běžné mléčné bílkoviny. Mléko A2 tyto problémy nezpůsobuje, což ho činí ideálním pro dnešní společnost,*“ uvádějí manželé Klíčovi a doplňují, že mléko typu A2 lze poznat i po chuti: „*Je sladší, má jemnější chuť a je plnější.*“ V celé republice je jen hrstka dalších hospodářství, která tento typ mléka také produkují.

Marek Klíč, který má zemědělské vzdělání, převzal otěže farmy počátkem nového tisíciletí. Inovací ani investic se nebojí. Rekonstruovali kravín, pořídili dojící roboty, zakoupili moderní zemědělské stroje a začali diverzifikovat rostlinnou produkci. Základní stádo dojnic červenostrakatého skotu dnes čítá 100 kusů.

Zaměstnance nemají, do práce se ale také zapojil syn se zemědělským vzděláním a v posledních letech se o slovo hlásí i vnuk, který ještě studuje, a který přichází s vlastními nápady na inovace v hospodaření. „*Kluk se mnou dělá, to já ho pořád peskuju, to já se na zuřím kolikrát moc, ale to nic nenaděláš... Musí to převzít. Co mu zbyde? Hodíme mu to na krk, ať dělá. Oni už ti mladí mají jináči náhledy. Po staru se žít nedá, jak říkají. Jak se to dělalo kdysi, na to zapomeň, to vůbec nepřipadá v úvahu.*“

Ale zkušenosti předků a selský rozum rozhodně nejdou do starého železa: „*Otec vždycky říkal, že staří hospodáři tady na Vysočině mu povídali, že pro úrodu je lepší, když je přísušek pro úrodu. Když je víc vlhko, když víc prší, tak pro Vysočinu je to horší.*“ Klimatická změna je tady na Vysočině zatím spíše příznivá. Větší výzvou jsou ceny vstupů – hnojiv, postřiků, osiv a dalších. Těmto změnám je

nutné se přizpůsobit: „*Musíš se zařídit podle toho, jaká je tvá ekonomická situace. Na co máš a na co ne. Podle toho si můžeš dovolit, jak se říká, rejdit.*“ Na otázku, zda se považuje za sedláka, odpovídá stejně jako na všechny ostatní otázky s pokorou a humorem: „*To si můžeš říkat, ale nikdy se nad přírodou nedá zvítězit. Že by sis myslel, že dneska uděláš tady to a všechno bude stoprocentní? To ti můžou vykládat tam nahoře v Bruselu, ale tady ne.*“

Příklad Farmy rodiny Králů ukazuje, že hledání optimálního modelu hospodaření je otevřený proces, který nikdy nekončí. Co dobře funguje za určitých podmínek, se v jiné situaci může ukázat jako neudržitelné. Do hry vstupují faktory vnitřní (osobní, rodinné) i vnější (náklady, konkurence, odbyt). Jak nám ale ukazuje pan Král, zemědělská půda a rodinná zkušenost jsou základ, na kterém lze úspěšně stavět různé strategie.

FARMA KLÍČ

Rodinná farma hospodařící na 500 ha v obci Božice na jižní Moravě. Má pestrou rostlinnou i živočišnou produkci, včetně stovky dojnic. Klíčoví prodávají mléko a mléčné výrobky (sýry, jogurty) ze dvora. Zároveň pečují o krajinu v obci a okolí. Se správou NP Podyjí spolupracují na návratu dropa velkého do české krajiny.

Bližší info: <https://www.facebook.com/mlekarnaklic/>,
<https://www.facebook.com/farmaklic/>

▲ Na Farmě Klíč se věnují chovu červenostrakatého skotu.

Sami zpracují 10 - 20 % denní produkce mléka, zbytek jde do výkupu. Vedle manželů Klíčových a sestry pana Klíče na farmě pracuje také několik stálých zaměstnanců a sezónní brigádníci. Bez nich by již takovou výměru polností a objem mléka zajistit nešlo. V krmení jsou soběstační, přebytky prodávají dalším zemědělcům.

Významná část produkce mléka, sýrů a jogurtů se prodá přímo ze dvora z prodejních automatů, zbytek se rozváží do

prodejen zdravé výživy na Znojemsku a Brněnsku. „*Většina našich stálých zákazníků a odběratelů pochází ze Znojemska. Obzvláště oblíbený je prodej ze dvora u maminek s dětmi,*“ popisuje Lenka. Za svou kvalitu byly mléčné výrobky opakovaně oceněny, včetně ocenění Regionální potravina.

Vedle čistě tržní produkce se Marek Klíč věnuje ve spolupráci se Správou NP Podyjí také ochraně přírody – vysévá biopásy a krmné rostliny pro dropa velkého a čejku chocholatou.

▲ Vedle čistě tržní produkce se Marek Klíč věnuje ve spolupráci se Správou NP Podyjí také ochraně přírody – vysévá biopásy a krmné rostliny pro dropa velkého a čejku chocholatou.

V lučních pásích pěstují ostropestřec, hořčici, pohanku a další bylinky. Vyčlenil na to několik desítek hektarů, jejichž ekonomický užitek je sice minimální, ale které přispívají k vyšší diverzitě a udržitelnosti krajiny: „*Jsou to vlastně činnosti, na kterých zemědělec vydělá méně, než když tam bude pěstovat řepku nebo kukuřici, ale určitě to má dobrý vliv na zvířata a biodiverzitu. A hlavně si půda odpočine a dostane organickou hmotu. Když se nepoužívá chemie, fungicidy, potom se rozšiřují mykorhizní houby, mikroorganismy, drobný hmyz. Ale na orné půdě, kde je pěstovaná kukuřice pořád po sobě a je chemicky a hnojivem ošetřovaná, biodiverzita moc velká není, protože v půdě není život. Je to všechno dodáváno uměle. Proto se snažíme si půdu oživovat*

a udržovat v ní organickou hmotu ve zdravém kvalitním stavu.“

Pan Klíč je velmi kritický vůči dnešnímu průmyslovému zemědělství a sám experimentuje s bezorebnými technologiemi a regenerativním hospodařením. Za základ, který mu dal otec, je vděčný, velmi to ulehčilo převzetí farmy a rozjezd podnikání. Zároveň ale říká, že je potřeba zavádět nové postupy a zkoušet nové věci. Ptáme se ho tedy, zda je v dnešním robotizovaném pojetí zemědělství ještě prostor pro selský rozum. Odpovídá bez zaváhání: „*Tak ten je potřeba vždycky, protože počítač je sice zapnutý, běží, sleduje to, ale záleží na farmáři, jak to vyhodnotí a co pak udělá. Vždycky se farmář musí na základě selského rozumu rozhodnout, ale počítač*

O AUTORECH

Mgr.
PŘEMYSL MÁCHA,
Ph.D.

(*1975) vystudoval etnologii na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V současnosti je výzkumným pracovníkem v Etnologickém ústavu AV ČR, dříve působil na Ostravské univerzitě. Věnuje se jazykové antropologii, etnoekologii a environmentální historii.

Mgr.
MICHAL PAVLÁSEK,
Ph.D.

(*1983) vystudoval etnologii a historii na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Je výzkumným pracovníkem v Etnologickém ústavu AV ČR, příležitostným reportérem a dokumentaristou. Zabývá se zejména fenomény spjatými s migrací a pamětí.

▲ Mléko A2 jako unikátní produkt Farmy Klíč.

mu hodně pomůže v tom, aby se mohl rozhodnout na základě co nejvíce informací.“

A co podle něj selský rozum je? Pan Klíč vysvětluje: „*Nejít do toho moc vědecky, ale spíš s citem. Třeba my, když děláme bio zemědělství, tak to děláme s přesvědčením, že je to dobré pro půdu, prostředí a další generace. Chci půdu předat v dobrém stavu, byť třeba na úkor nižších výnosů.*“

Na rozdíl od předchozích zemědělců zvolili manželé Klíčovi strategii rozsáhlé modernizace a robotizace zemědělské produkce, která jim umožňuje spravovat velkou výměru pozemků s minimem pracovníků. Investice byly velmi nákladné, jejich návratnost i díky dotacím je ale rychlá. Značnou část své pestré produkce jsou schopni finalizovat a s vysokou přidanou hodnotou ji prodávat konečným zákazníkům. Navzdory obrovskému nasazení, s kterým hospodářství vedou, jim ještě zbývá čas na ochrannářské aktivity a ukazují, že ekonomická efektivita nemusí být v rozporu s ohleduplností vůči krajině a budoucím generacím. A toto mají všichni zemědělci, které jsme v tomto díle navštívili, společně.

Text je výstupem výzkumného projektu Zdravý selský rozum v čase globálních výzev podpořeného v rámci programu Strategie AV21 Odolná společnost v 21. století.

První díl seriálu vyšel v Selské revue 7/2023.

19. 8. 2024

Text: Přemysl Mácha, Michal Pavlášek

Foto: Michal Pavlášek
a archivy navštívených farem